

www.e-rara.ch

C. Cornelii Taciti opera quae supersunt

Tacitus, Cornelius

Lipsiae, 1856

Zentralbibliothek Zürich

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-105587>

Praefatio.

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

PRAEFATIO.

M == codex Mediceus.	Hs == Heinsius.
G == codex Gudianns.	J == Jacob.*)
Acid. == Acidalius.	L == Lipsius.
Ber. == Beroaldus.	Mur. == Muretus.
Bk == Bekkerus.	O == Orelli.
Bz == Bezzenberger.	P == Pichena.
D == Doederlein.	Put. == Puteolanus.
Ern. == Ernesti.	R == Ritter.
Fr. == Freinsheim.	Rh == Rhenanus.
Gron. == Gronovius.	Rk == Ryckius.
H == Halm.	W == Weissenborn.**)

Wth == Walther.

ADNOTATIONES AD HISTORIARUM LIBROS.

Liber I. Cap. 2. *haustae . . . vastata*] Orelli cum Pichena distinxit: *haustae aut obrutae urbes fecundissima C. ora; et urbs incendiis vastata, quae verborum interpunctio duplici vitio laborat, 1) quod ad ora praepositio in non adiecta est; 2) quod ita nova res (et urbs inc. vastata) particula et adiungitur, cum ceterae partes eiusdem generis copula careant.* || 6. *legione Hispana* M: *i. Hispanica* R.; at v. C. L. Grotefend in *Pauly Realencycl.* IV. p. 888. not. 2. || 7. *principi . . . parem invidiam adferebant. venalia* Bz: *principi . . . praeminuit iam adf. ven.* M; *principe . . . premunt: iam adf. ven.* O cum Put. || 8. *Germanis exercitibus* M: *Romanis ex.* alii codd. || 8. *Germani exercitus* M: *Germanici ex.* Rh. || 11. *domui retinere* Ricklefs: *domi r.* MO. || 11. *legiones in ea* M: haec pro suppositiciis Ern. habuit; *legio in ea* L; *legio agens in ea* Heinisch. || 11. *cessurae* Gud. aliique codd.: *cessura* M, quod defendit Weissenborn p. 236. || 12. *ambitiosis* LO: *ambitionis* M, quod defendunt Jacob I. p. 3. et W. p. 236. || 12. *eodem actu* MO: *e. auctu* Lectus sine causa; est nostrum: *in demselben Zuge.* || 13. *eoque iam*

*) *Observationum ad Taciti Historias criticarum particulae duo.* Lubecae 1839 et 1842. 4°.

***) Weissenbornii curae ad libros huius voluminis insunt in *Jahrb. Ann. Nov.* Vol. 37. p. 227 — 251, et Vol. 58. p. 25 — 50.

MO: fort. *eoque etiam*. || 13. *in diem* DJ: *indie* M; *in dies* v. || 14. *accersiri* M: *accersi* O cum Mur. || 15. *documentum sint* LO cum cod. Vat.: *doc. sit* M, quod commendat Petersen II. p. 15. et W. p. 237. || 15. *etenim ego* HW: *et iam ego* MO; est *etenim* nostrum *geniss, allerdingis*. || 16. *dilectus* M: *del.* O. || 18. *exemplo divi Aug. et more militari* Ferretus: *more. d. A. et exemplo mil.* MO. || 18. *duo et vicen-simam] duodevicensimam* MO (sed est *de* in M in rasura), et sic saepius. Cf. Borghesi in *Annali dell' Istituto archeol.* Vol. XI. (1839.) p. 166 sq. || 19. *multi . . . plurimi* Fr.: *multi voluntate effusius; qui no-luerant, medie; ac plurimi* MO, quam lectionem et verborum distinctionem falsam esse optime docuit Wesenberg in *Emendationibus Cic. Tuscul.* III. p. 20. || 19. *in diem* H: *indie* M; *in dies* v.; cf. supra cap. 13. || 20. *actionibus* M: *auctionibus* L. || 20. *Antonius Naso* M: *Autronius N.* Hs; *Actorium Nasonem* Oberlinus ex Suet. Jul. 9. attulit. || 26. *Iduum die* G: *iduum dierum* M; om. *dierum* L; *iduum die ebrum* Bz. Cf. Cic. p. Sulla §. 52. *posterum diem Nonas Nov.* || 27. *clamore et gaudiis* Mur. et Faërnus: *cl. et gladiis* M, quod tuentur Jacob et Duebner ex Plut. Galba c. 25. || 29. *rem — translata]* Sic malui scribere quam *res — translatas*, cum in M sit *re* et in voce *translatas* littera *s* ex corr. videatur. Cf. Cic. de Rep. I, 34. *difficultas ineundi consilii rem a rege ad plures transtulit*. || 30. *specie liberalitatis* Rh: *speciem lib.* M, quod probant Jac. I. p. 6. et W. p. 237. || 30. *vacua* MO: *vana* G. || 30. *donativom* O cum Bk: *donativo* M, prob. W. p. 237. || 31. *evenit forte* P: *cuentiorte* M; *evenit more* Fr. || 31. *signa quam quod* Hs: om. *quam* M; *signa quam ut* Fr. || 31. *diffidebatur* Ern.: *diffidebat* MO. || 31. *Celsum infestis* G: *festum incestis* M; *Celsum ingestis* O cum cod. Agr. || 32. *regressum si* R: *regressus si* MO. || 33. *toleraturos* MO: *toleraturus* G. || 35. *linguae feroces* LO: *linguae ferocis* M, prob. W. p. 237. || 37. *Cilonis* R. (ex inser. ap. Grut. p. 375, 4., quam Orelli citavit): *Chilonis* MO. || 37. *Aegiali* O: *aegialii* M; *Helii* Rk; *Tigellini* Boetticher. || 37. *pepererunt* Spengel in *Indice Lectionum univers. Monac.* 1847: *perierunt* M; *paraverunt* GO. || 38. *cunctationis locus* MO: *cunctationi l. G.* || 42. *conscientia* M: *conscientiam* O cum Acid. Contraria sunt *finxit* et *confessus est*, ablativis *formidine* et *consc.* praedicata explicantur. || 43. *custodiae Pisonis* LO: *custodia et a pisonis* M; *custodiae causa Pisoni* W. || 43. *ardentis* Hs: *ardentes* MO. || 45. *iussum et maiores]* et inducendum videtur: v. Madv. ad Cic. de Finn b. et m. p. 817. || 46. *et ad extremum, bella civilia]* Sic distinxit Thomas, ut *bella civ. sit appositum* (aliter Petersen *Adnot. ad Tac.* II. p. 17 et W. p. 229.); fort. et *extremum ad bella c.* || 48. *temptasset* Put. (i. e. obiisset munia): *temperasset* M; *temerasset* ORh. || 48. *ausa est* R: *ausa* et MO. || 49. *Galbae corpus diu neglectum et plurimis ludibriis vexatum licentia tenebrarum . . . contexit]* M habet vv. *licentia tenebr.* ante *plurimis*, quae alieno loco posita esse Jacobus intellexit (*Obs. in Ann.* II. p. 20.); is tamen ante *contexit* collocavit. || 50. *quis aliqua* M: *quisque aliqua* R. || 53. *decorus iuventa* Baiterus: *decorj*

iuu. M; *decora iuu.* O cum aliis codd. || 53. *scito sermone* LO: *cito s.* M, *prob.* W. p. 237. || 57. *ingressus* G: *gressus* MO. || 57. *pecuniam* m. pr.: *pecunias* O, ut est in M. superscr.; *pecuniam*, se J. || 58. *raro* J: *paro* M; *partim* LO. || 58. *statis* M: *stratis* O cum Gud.; *sedatis* D. Intellexit Jacobus *statis* participium verbi *sistendi* esse. || 60. *sordem* Baiterus (cf. Hist. I, 52.): *sorde* M; *sordes* v. || 62. *nomine* — *addito* codd. Bud. et Corb., item M sed *nom* cum *linea*: *nomen* — *additum* GO. || 64. *formidine* M: *formidinem* G. || 65. *unde aemulatio* M: *unde aucta aemul.* J. (*Obs. in Ann. I. p. 8.*) || 65. *contra daret* G: *contraderet* M; *contra caderet* J. || 68. *ipsi medio* M: *ipsi in m.* O cum Put. || 69. *ut est mos vulgo . . . fuerat* Cum codd. a et b Orellii (deest hic in M folium) habeant *vulgus*, *mutabile*, *immodicum*, fere me paenitet non cum W. scripsisse, in quod ego quoque incideram: *ut est vulgus mutabile subitis et iam proum in misericordiam quam immodicum saevitia fuerat.* Cf. Hist. II, 29 s. f. || 70. *Lusitanorumque et Britannorum* ab: *Lusitanorum Britannorumque* GO. || 70. *paulum cunctatus est* ab, G, ed. Spir. (sed G. *paululum*): *paululum cunctatus* O. || 70. *Turpilianum* Hs: *urbi* M; *Urbicum* Fr. || 70. *simul et reputans* H: *simulae* (vel *simula*) *rep.* codd., *simul rep.* v. || 71. *ne hostem se metueret, conciliationes adhibens* W (sed hic *conciliationis* pro *conciliationes*, quod ex cod. Agr. sumsi): *sed ne hostes metueret conciliationis adhibens* a, b. Recepta quoque lectio, ut omnes priores, admodum incerta est, quoniam nec in Celsum nec in Othonem voc. *hostis* cadere videtur. || 72. *seditionis vocibus* G: *seditionis* v. O cum cod. Bud. || 72. *strepere* a b: *obstrepere* GO. || 73. *Galvia* L: *Galvia* O cum codd. || 76. sed statim R: *et st.* MO. || 78. *ostentata* Ern.: *ostenta* MO. || 79. *hiemis aut vulnerum* C. Schneider: *hic mia* (cum *linea*) *vulnerum* M; *hiemis et vi vuln.* O cum Mur. || 79. *Tettius* R: *Titius* MO. || 82. *praefecto legionis* MO: om. *legionis* R. || 83. *si ubi G: sicubi* M; *si sicubi* Stuerenburg. || 86. *prorupto* M: *proruto* O. cum J. Fr. Gron.; at v. ad Ann. XII, 43. || 86. *iacentia* M: *adiacentia* R. || 87. *in custodiam habitus* codd.: fort. *in custodiam abditos*. Dixit Tacitus in Hist. I, 58. *in custodia habitus*. || 87. *Moschus* O: *oschus* a b; *Oscus* vulgo. || 87. *immutatus* a b: *comitatus* O cum J. Fr. Gron.; *inditus* R. Recte Jacob I. p. 20: „Munus retinebat neque mutatus est navium praefectus, quia ad observandam honestiorum fidem idoneus visus est.“ || 89. *rei publ. pertinere* G alique codd.: *r. p. pertinere* a b; *rei publ. periti timere* Bz. et W (hanc coniecturam positio voc. *tantum* non admittit); equidem requiro: *rem publ. perditum ivere* vel *rei publ. perniciem tulere*.
 Liber II. Cap. I. *prosperae res* Ern.: *prospere* G. alique codd.: *prosperae Vespasiani res* O. Sitne *Vesp. res* in a et b, ignoratur. || 1. *Corinthi Achaiae urbe*] *Ach. urbe* glossema videtur Jacobo; at v. R. || 1. *incerta adhuc victoria* O cum G aliisque codd.: *incertam adh. victoris* a b: *incertam a. victoriam* ed. Spir. et G m. sec., quod Jacob praefert. || 2. *modestior* G: *moderator* a b. || 4. *belli ardor* Rh: *b. labor* M; *b. amor conii.* O; equidem malim *b. studium* vel *cupido*. || 6.

pernicibus nuntiis Jacob: *precibus* n. M; *praecipitibus* O. cum Ber. Paterat utrumque emendari; v. Hist. III, 40. *pernicibus nuntiis*, contra ibid. II, 41. *praecipites exploratores*. Illud praetuli ut ad lectionem codicis propius accedens. || 6. *pecuniae opulentae* MO: *pecunia opulentae* R. || 7. *expectari bello civili* Heinisch: *exp. bellū cū hi* M; *expectari belli exitum* OP. || 7. *cupere ceteri* Heinisch: *nuper, ceteri* MO; *urgere ceteri* W. || 8. *multi . . . erecti* W: *multi . . . erectis* M; *multis . . . erectis* v. || *retinebat adhuc aliquid terroris* Jacob; *ret. ad hunc terroris* M; *retinebatur, ad hoc terroris* ORh. || 12. *adversus immodestiam* D: *adv. modestiam* MO. || 12. *corruptius* M: *corruptus* GO. || 14. *proelio, sed acie* M: *fort. proelio est, acie*. || 14. *obtentum fugientibus* H: *obtenui f.* M; *obtenui f. vulgo*. || 15. *Albigaunum* M: *Albigaunum alii* codd.; *hodie Albenga*. || 15. *interioris* M: *inferioris* Gutmann. || 16. *in summa* M: *in summam* Rh. || 19. *laudari providentia* J. Fr. Gron.: *laudari providentiam* M; *laudare providentiam* edd. priores. || 20. *insigni equo* M: *insigni equo* O. cum Put. || 21. *dum re-torta ingerunt* Jac. Gron.: *dum reportans gerunt* M; *dum rem promptius (vel ferocius) gerunt* J. || 21. *ex vicinis* H: *et vic.* M; *e vic.* v. Idem vitium in M est item c. 24 et praetorio || 21. *absumpta* Mur.: *assumpta* MO; cf. Heraeum I. p. 95. || 23. *paucitati*] *paucitate* M, sed ead. m. *paucitati* corr. cf. R. || 23. *nam eos . . . praefecerat*] haec Rittero suspecta. || 23. *incessebant* cod. Agr.: *incesserant* MO; *incessierant* D. || 25. *legionarium* O: *legionum* M; *legionis* R. Cf. W. p. 240. || 29. *Alfenus*: *Alfenius* MO, quam formam M hoc solo loco habet, ceteris (II, 43. III, 36 etc.) *Alfenus*. || 32. *etiamsi* Broterius: *etiam* M; *etsi* O cum Gud. || 33. *summam . . . imperii* M: *summae . . . imp.* O cum Put. Lectio-nem codicis Ern. primus defendit, *commate ante se ipsum* posito. || 36. *abruptis* cod. Bud. aliique: *arruptis* M; *abreptis* O cum J. Fr. Gron. || 38. *veniam* ed. Spir.: *venio* M ex corr.; fuerat primum *veniat*, ut videtur. || 40. *non omisso* Ruperti: *non amisso* M; *non admissuro* O cum cod. Bud. || 47. *initium illic* M: *in. illinc* D. || 49. *tumultus avertit* M: *t. advertit* Hs. || 49. *pugionibus* M: *pugionibus duobus* G. || 50. *Ferentio* M: *Ferentino* mg. Gud. et Put. || 50. *celebri loco* M: *c. loco* Colerus. || 50. *neque inde* Petersen: *nec deinde* MO. || 51. *degressus* M: *digr.* G. || 55. *cecidisse* Petersen: *cessisse* MO; *vita cecisise* W. || 55. *in sacramentum* H: *in sacramento* M; *sacramento* ORh. || 56. *tanta . . . vis* Freherus: *tantum* cum commate ante *vis* O cum M. || 57. *honoravitque* O cum Put.: *oneravitque* M; *ornavitque* G. || 63. *e periculo . . . adfectare* Wth: *e periculo . . . adfectaret* M; *ne periculo . . . adfectaret* O cum cod. Reg. || 65. *M. Cluvius* M: *om. M R.* || 65. *praescripsisset. et interpr.* Ern.: *om. et MO.* || 65. *Arruntii. hunc* W: *arruntium* M; *Arruntii. eum* OP. || 65 et 66. *Bolanus. e praesentibus* edd. priores: *Bolanus et praesentibus*. O. || 66. *atrox exarsisset* cod. Agr.: *a. arsisset* MO. || 68. *invidiam bello* M: *inv. Vitellio* D; Pfitzner in Diar. Marburg. 1844. p. 303 ponit *bello inter verba et quidem initio capitis*. || 68. *severitatem* GO: *severitate* M, quod tuentur J. et W. p.

250. || 71. *celebrabat* M: *celebrarat* R; at v. W. p. 243. || 74. *esse progressum* M: *esse progressum, esse regressum* W. p. 232. || 75. *facinore* cod. Bud.: *facinora* M; *facinori* GO. || 76. *quod inchoaturi* M: *quod inchoatur* GO; *quod inchoaturi sunt* R; at v. W. p. 238. || 77. *tu hos exercitus* Put.: *tuos ex.* MO; *tu tuos ex.* Kiessling. || 78. *videbatur* M: *videbantur* GO. || 80. *tantae altitudinis* Trillerus: *t. multitudinis* M; *t. mutationis* O cum J. Fr. Gron. || 83. *si sibi* M: om. *sibi* W; *si simul* Rh. || 86. *belli mala* GO: *bellum mala* M; *bellorum m. D.* || 86. *T. Amplius* M: *Tamphilus* R, et sic infra III, 4. 10. Nomina corrupta esse, mihi quoque verisimile videtur; sed cum correctio sit incerta, quicquam mutare temerarium videbatur. || 86. *quietis cupidine* MO: *quaestus cup.* Grotius. || 88. *utebantur urbanitate* M: fort. *udebantur urb.* || 89. *ante aquilas* L: *ante aquila* M; *a. aquilam* v. || 94. *Flavus* M: *Flavius* O. || 94. *marcenti animo* O: *mortem animo* M; *inerti a.* Pichena; fort. *torpenti a.* || 95. *creditur. magna et misera* M: *creditur sagina. et misera* J. || 100. *vevilla quaritae . . . legionum* Ruperti et alii (v. Borghesi in *Annali dell' Istituto archeol.* Vol. XI. p. 162. 1839.): *vevilla in quattuor decum XIII. legionum* M. || 101. *corruptas* M: *corrupti* G speciose, qua lectione recepta interpungendum esset: *corrupti in adulationem, causas tradidere.* || 101. *anteirentur . . . videntur* MO: *anteiretur . . . videtur* RW cum cod. Corb.

Liber III. Cap. 2. *conciator* G: *conciator* M; *conciator* O. || 2. *uasor auctorque* M: *s. actorque* J D; at v. Cic. de Off. III, § 109. || 3. *interpretatione* O cum Acid.: *interpretationem* M, *quod tuentur* JW. || 3. *eoque gravior* M: *eoque gratior* O cum aliis codd. || 4. *cunctantior*: *cunctatior* MO; *cunctator* L; cf. *vitium* infra III, 50., ubi M *cunctatiles* pro *cunctantes* habet. || 5. *fidei commissae* GO: *f. commissior* M; *f. commissique* Jac. Gron.; *f. commissa* R. || 6. *quam gloriam* MO: *cui gloriam* edii. Bipont.; *cui iam gl.* W. || 6. *adversus classis Ravennatis motum* H: om. *motum* M; *supplet coepta* W; *adversus classem Ravennatem* vulgo. || 6. *Sebonianae* M: *Sebosianae* Nipperdey ad Caes. p. 792. || 7. *data duae* H: *datae* M; *duae* O cum Put. || 8. *per se parum* M: fort. *per se parvum.* || 8. *Raetiam* cod. Agr. alique: *praetiam* M; *per Raetiam* GO. || 8. *ac ne* M: fort. *ac delendum; ac Noricum* W. Respicitur locus superior III, 5. s. f.; add. III, 53. Orelli locum sic interpunxit: *et interiectus exercitus per Raetiam Juliasque Alpes; ac ne pervium illa G. exercitibus foret, obseperat.* || 9. *de exercitu securi* MO: *de exitu* s. L. || 10. *arma, et ut proditionis* MO: *arma; metu proditionis* Faërnus. || 12. *obtruncatis* GO: *obūbratis* M; fort. *obtrubatis*, quae emendatio et faciliior et sententiae accommodatior videtur; cf. Hist. III, 10. In idem Lud. Schillerum quoque apud D. incidisse video. || 13. *etiam militibus principem auferre* O: addit M *litem* post *auferre*; *etiam militem auferre* J. || 15. *et Britannia* MO: *ex Brit.* cod. Agr. || 17. *atque ilico* H: *atque illic* M; *atque illi* ORh. Sic etiam Hist. IV, 34. M *illic* pro *ilico* habet. Adde Hist. IV, 50., ubi est *ac statim, ut hic atque ilico.* || 18. *quos multi e* Duebner: *quos militiae*

M. || 22. *dextrum suorum cornu* Faërnus: *dextro suorum cornu* MO, quod retinentes alii *stetisse*, alii *fuisse* addendum censuerunt. || 23. *intulisset* M: *intulissent* O errore operarum. || 23. *tormentorum* M: *tormento* R secundum Lipsium, qui *tormento tum* coniecerat. Voce *tormentorum* non ipsa ballista, sed tormenta s. missilia, quae ex ea mittebantur, significari videntur. || 23. *ictu* M: *iactu* Acid. || 24. *cur rursum* O cum Ferretto: *currari* M; *cur irati* Oelschläger. || 25. *pulsos* M: *impulsos* edit. Bipont. || 25. *trucidatos spoliant* GO: *trucidati* sp. M; *trucidant, spoliant* Jac. Gron. || 29. *qui resisterant* edd.: *qui resisterant* M; *qui resisterent* J; at v. Heraeum p. 90 sq. || 32. *maiore opum specie* G: *maiores o. specie* M; *maiorum opum sp.* O cum cod. Bud. || 34. *erat Sempronio* R: *erat t. sempronio* M; *erat Ti. S. v.* || 34. *munificentia* O cum cod. Reg.: *magnificentia* M, quod tuetur W. p. 238. || 35. *ambiguae agerent* MO: *ambiguae agerent* G. || 39. *notabili gaudio* L: *nobili g.* MO. || 42. *Apenninis iugis* M (sed ut semper *appenninis*, quam scripturam fere paenitet non retinuisse): *Apennini iugis* O cum Put. || 43. *quae ut* HJ: *quae ui* M; *quae ubi* v. Cf. infra c. 56. et IV, 22., ubi item in M *ui* pro *ut*. || 44. *inclinatus* H: *inditus* M; *inde initus* J; *insitus* Ern. et O. || 46. *Germania, et socordia ducum, seditione legionum, externa vi*] Sic locum interpunctione correxit Wesenberg in *Emendatt. Tusculanarum* III. p. 20. et post eum R: *Germania et socordia ducum et seditione legionum. externa vi* O contra M. || 47. *praepotens olim* GO: *praepotens libertus olim* M, quod tuetur J; fort. scribendum: *Anicetus, Polemonis praepotens libertus olim*, || 47. *vetusta fama* LO: *vetusta fama* M; *vetusta memoria* J; *vetustam* D cum cod. Agr. || 47. *classis quoque faces* intulit (scil. bello, cf. Hist. II, 86.) M: *classi q. f. i.* ORh. „Qui *classi* scribunt, malunt potius absurdum *Anicetum* ac *bardum* effingere, qui quamquam *regiae quondam classis praefectus* tamen *classi*, Trapezunte inventae, *faces intulerit*, ut dein rudia ipse navigia, *classis* nomine indigna, aedificaret. Ille vero, ut decebat *classis praefectum*, mari quoque litora Asiae infestabat.“ *Jacob* II. p. 16. || 47. *conexam* M: *conexas* O. || 48. *Chobi Colerus: Cohibi* MO. || 52. *in senatorium ordinem additum* M: in s. o. *adscitum* R. || 56. *nec ut* Fr. Schneiderus: *nec ui* M; *nec ubi* LO et edd. perperam. || 56. *inprovidus consilii* GO: *inp. consilii* M. || 56. *ut asperè* edit. Bipont.: *ut aspera* MO. || 62. *qui . . . peteret* Thomas: *peteret sine qui* M; *petere* GO; fort. *petierat*. || 62. *ludicro iuvenum* M: *lud. iuvenalium* L. || 64. *fratri reservaret* M: *f. reseraret* J. || 65. *parum iuvise* edit. Bipontini: *praeiuvise* MO; *pressisse* (vel *praegravasse*) J; *praedae habuisse* W. || 68. *hinc clamor* Haase (in *Schneiderini Philologo* III. p. 156.): *hic cl.* MO. || 68. *quo . . . pergeret* J: *quod . . . pergeret* MO. „*iter quod* requirit: „*pergebat*.“ || 69. *cecidisset* cod. Agr.: *cecisisset* M; *cessisset* GO. Cf. Haase l. c. p. 158. || 71. *fama, ut nitentes . . . depellerent* Bz: *famam nitentes . . . depulerint* M; *fama, nitentes . . . depulsuri* W. || 72. *quo tanta clades pretio stetit?* Pichena: *quo tantae cladis pretio stetit?* MO; *quo tantae cladis pretio? stetit*,

quando (immo cum) pro patria bellavimus J. || 74. praemia navatae Put.: praemia enavatae MO (sed M enovatae); cf. Heraeum I. p. 18. || 74. clamore e proximis Baiter: om. e M; cl. a prox. v. || 80. palantur comites MO: pulsantur c. Kiessling admodum probabiliter. || 80. in ceteras gentes M: inter ext. g. G. || 83. conflixerant ante MO: confl. et ante R, ut supra c. 72. arserat et ante Capitolium; mox fort. post semel praenomen L. addendum est. || 84. Aventinum M: fort. in Aventinum. || 86. patria illi Luceria O cum Oberlino: patrem illi Luceriam M; W. hic quaedam intercidisse putat, ut fuerit: patrem . . . habuit, patriam Luceriam.

Liber IV. Cap. 1. et fortunae MO: et fortuna G; et forma Vertranius. || 2. oppressere Faërnus: pressere M; percussere Wagner ad Verg. Aen. II, 530. || 3. motis ad bellum Germanis M: fort. motis ad b. Germaniis. || 4. in bonum principem . . .] defectus signa cum Lipsio posui, quae O nulla habet. || 5. regione Italiae Carecinae municipio M corrupte: origo illi ex Aricino municipio Bz. Cf. etiam A. Haakhium in Pauly, Realencycl. III. p. 1123 not. || 5. non quo, ut plerique, nomine H: om. quo M; non ut plerique, ut nomine GO. || 5. doctores sapientiae GO: doctores sapientium M, quod receperunt D et Wih. || 7. Sentio] nomen suspectum Rittero. || 11. decora ipsi iuventa MO: d. ipsius iuv. Bernhardy. || 11. etsi libertus H: enim is libertus MO; etiamsi lib. W. || 12. mare Oceanus M: m. Oceanum GO. || 12. erat et domi O: erant et domi M; fort. clarus et domi. || 12. studio;] sic interpunxi, cum perrumpere infinitivus historicus videatur; vulgo colon omittitur. || 13. Claudius Civilis MO: Julius Civ. R ex Hist. I, 59., probabiliter cum frater quoque eius (v. Hist. IV, 32.) itemque Brigantius, sorore Civilis genitus (v. Hist. IV, 20.) nomen Julius habuerint; v. tamen Ryckium ad Hist. I, 59. || 13. adiit cod. Bud.: adit MO. || 15. occupatum W: occupata M; occupatu LO, sic verba distinguentes: hiberna, proxima occupatu, Oceano inrumpit. || 15. Germanorumque MO: Gugernorumque R. || 20. portis prorumpunt R (ut IV, 34.): p. rumpunt MO. || 20. interire M: interiere GO. || 21. arbitrium . . . ageret MO: alii arbitrum . . . ageret; at v. Ann. XIII, 14. || 22. armatorum Romanorum MO: om. Romanorum cod. Bud. || 24. ipse navibus MO: i. pavidus Victorius. || 24. interfecto proditore Ferretus alique: i. traditore MO. || 25. arna cepere (vel sumpsere) W: om. cepere M; armatae GO. || 26. ductus Voculae cod. Agr.: ductus uocula M; ductus a Vocula GO. || 28. aliam manum . . . transire Fr.: alia manu . . . transire M m. pr., sed m. sec. transiri, quod recepit O. || 28. Romanorum nomen MO: haec vv. glossam esse, complures intellexerunt; debebat saltem esse: Romano nomine. || 29. casus incerti edd.: corsus incepti M; cursus incerti J. || 29. tendere artus L: t. arcus M; Lipsius praeterea coniecit t. armis, quod W praefert; at v. Heraeum I. p. 104. || 36. prospere certavit M: inprospere c. W. p. 235 sq. || 37. incruentati DJ: incruentari M; cruentati L; incruenti v. || 38. is proconsul provinciae Jac. Gron.: is provinciae M; is praeerat prov. O cum

aliis codd. || 39. *egregiis moribus* Boetticher: *egr. maioribusque* MO; videtur post *egregiis* nomen excidisse, velut *dotibus* vel *moribus*. || 40. *iustum iudicium* M: *iustum indicium* O cum Ern. || 42. *sponte eas accusationes* H: *sponte ex SC accusatio* M; *sponte ex se accusationem* cod. Agr., quod tuetur W. coll. Cic. de N. D. II, 12. *sponte per se; sponte accusationem* vulgo. || 42. *visuri sumus* M: *ausuri sumus* L. || 42. *quam mores* MO: *quam mortales* Oelschläger. || 45. *Patruitus* MO: *Patruinus* L. || 46. *pecunia terrebat, qua tanta vis* Boetticher et D: *pecunie fer tanta vis* M, foliorum ordine confuso, v. ed. Orell. Ceterum cf. etiam W. pag. 247. || 46. *retinenda erat* M: *redimenda erat* W probabiliter. || 46. *destinaretur* M: *destinarentur* O cum cod. Bud. Illud recte defendit Petersen II. p. 20. || 46. *prensare* MO: *pressare* D. || 49. *laeta Pisoni omnia* MO: *l. P. omina* Acid. || 53. *agua e fontibus* Baiter: *agua trimis e fontibus* M; v. adnot. crit. in ed. Or. || 53. *defuisse credebatur* D: *defuisse crede* M; *d. creditum* v. || 55. *hostis p. R. quam socios iactabat* H: *hostis p. R. quam socius iactabat* MO. Ut ego iterum, iam Mercerus coniecerat, sed ita ut aliter locum intelligeret; v. ed. Ruperti. Mihi sententia haec videtur: iactabat inter maiores suos potius hostes quam socios populi R. fuisse. Vitii causa fuit accusativus *hostis* pro nominativo intellectus, ut item factum est in Ann. XIV, 37., quem locum D. egregie correxit. || 55. *Sabinum — incendebat* W: *Sabinus — incendebat* M; *Sabinus — incendebatur* GO. || 55. *disceptaturas* Victorius: *discep* (in fine versus) *ras* M; *despecturus* M in marg.: *dispecturas* ORh. || 56. *extra comneatum* J et Thomas: *extra commentum* M; *extra conventum* O cum cod. Agr. || 57. *spiritus induisse* MO: *sp. indidisse* R. || 58. *in tot malis* Acid.: *in tot malis hostium* M; *in t. m. haustam* Bz; *in tot milibus hostium* Oelschläger. || 58. *aut miles, ne hoc*] O post *miles* punctum habet. || 58. *et Germanorum* MO: om. *et Pichena*. || 60. *atque ipsos* Pichena: *at qui ipsos* M; *ac qui ipsos* ORh. || 60. *leves abeuntes* MO: *Novesium abeuntes* Heinisch. || 62. *Sanctus* MO: *Sancus* R, et inferius *Sanci*. || 65. *incustoditi sed* G aliique codd.: *incustoditis sed* MO. || 68. *legiones victrices VI. et VIII.* O cum Savilio: *legiones victrices uim XI. VIII.* M. Debebam retinere *XI. et VIII.*, v. Borghesi in *Annali dell' Instit. archeol.* Vol. XI. (1839.) p. 155. || 68. *Julio Valentino* R: *tulio ual.* M; *Tullio Val.* vulgo. || 72. *a metu* MO: om. *a* cod. Corb. et Agr. || 75. *ipsasque* Acid.: *ipsas* MO. || 77. *improvisi* ORh: *improvisa* M; fort. *improviso*. || 83. *praecipitque* cod. Bud.: *praecepitque* MO. || 84. *qui diversus animi* Put: *qui versus animi* MO. || 86. *subduceret* M (quod defendit Jac. Gron., *animum repetens*): *subduceretur* O cum Ber.; se *subduceret* R. Liber V. Cap. I *adductos* M: *abductos* ORh. || 3. *sibimet duce caelesti* M: s. *duci caelesti* codd. Orosii, item duo perantiqui Monacenses; *sibimet et duci c.* W; *sibimet duces caeleste* Bz. || 4. *memoria cladis*] merito cl. MO; illud habent codd. reliqui. || 4. *viam suam* Bz et D: *vin suam* MO. || 4. *septimos per cursus* M: fort. *septenos* p. e. || 5. *templis sistunt* D: *templis sunt* M; *templis simunt* O cum J. Fr.

Gron. || 6. *fruges* LO: *exuberant fruges* M; *exsuperant fr.* J. || 6. *inertes undae* Hs: *incertes (s. erasa) undae* M: *incertae u. vulgo.* || 7. *fulminum iactu* M et cod. Mon. Orosii vetustior (num. 6308.): *f. ictu* L et alter cod. Mon. Orosii (n. 6380) || 7. *solidam in speciem* Salmasius: *solitam in sp.* MO. Cf. Dial. de Orat. c. 9. || 7. *et egerentibus* M: *sed eger.* ORh. || 11. *sub ipsos muros* MO: *sub ipso muro* Wagner (ad Verg. *Aen.* XII, 811.) probabiliter. || 11. *immensum*] *inmensum* cum lin. super secundam m M: *in immensum* G || 11. *sexagenos pedes* Bk: *sexaginta p.* MO. || 12. *quem et Bargioram vocabant*] haec vv. post *Simo* ponenda esse, ex Josepho Salinerius docuit. || 13. *expertae* DO: *expertae* M; *expassae* G. || 13. *praedixerat* MO: *praedixerant* G; at v. Ann. VI, 46. XII, 63. || 16. *excinderent* G: *exciderent* MO. || 17. *silentem struxit* MO: *silens instruxit* Pichena et Petersen. || 20. *interrumpere* Kiessling: *inrumpere* M; *rumpere* v. || 21. *lintres vexere* M: fort. *lintres transvexere* (vel *revexere*). || 22. *alibi noctem* 2 codd. Vatic. (ut est supra IV, 77.): *alibi nave* M; *alia nave* (immo *alia in n.*) Wth. || 22. *Ubiae: et* Wth: *ubi et* M; *Ubiae* v. || 23. *ferentium*] sic codicis lacunam Bipontini explevere. || 23. *captae lintres* MO: *aptae l.* Bipont. || 25. *armis vocent* MO: *a. provocent* G; at v. Ann. VI, 34. *vocare ad pugnam*; Hist. IV, 80. *vocare offensas*, i. e. provocare. || 26. *Vitellii* G: *vitellium* M: *Vitellianum* D.

ADNOTATIONES AD LIBELLUM DE GERMANIA.

P. = codex Perizonianus.

Gr. = Jacobus Grimm,

Cap. 1. *in occidentem*] om. in P. || c. 2. *adversus Oceanus* codd.: *aversus O.* Acid. (*aversus ab orbe nostro Oc. raris navibus* Thiersch); *adversus* necessarium videtur, quoniam sequitur: *horridi . . . maris.* || *Tuisconem* 2 codd. Vat. (v. Gr. *Mythol.* p. 376. et 318. ed. II. et W. Wackernagel in *Zeitschr. für das deutsche Alterth.* VI. p. 19.): *tristonem* P m. pr.; *tuistonem* P. m. sec. || *Iscaevones* Gr.: *istaevones* PO. Infra quoque c. 3. P alique codd. *Astiburgium* pro *Ascib.* habent, ut recte scriptum est in cod. Mediceo Hist. IV, 33. || *Vandalios* P: *Vandilios* O cum aliis codd. || *ut nunc Tungri* P: *ac nunc Tungri* O cum cett. codd. || *non gentis*] *in gentis* Gutmann et Thiersch in *Gelehrte Anzeigen* 1850. Vol. II, p. 100. || *a victore* codd.: *a victo* Gr. *Gesch. der deutschen Sprache* p. 786. || cap. 3. *haec quoque carnina*] dubito num haec sanum sit, fort. erat *bellica.* || *barditum* P: *baritum* Gr. et O. || *vocis ille . . . videtur* Rh: *voces illae . . . videntur* PO. || c. 4. *aliis aliarum* codd.: om. *aliis* L et Ruodolfus Fuldenis; v. W. p. 31. || *idem omnibus:*] *idem*: omnibus distinxit O. || c. 5. *arborum patiens* Tross: *arborum impatiens* codd.; at v. c. 10. et 23. et ed. Rupert. IV. p. 34. || *in alia vilitate* P: *in a. utilitate* alii codd. || c. 6. *pluraque singuli* P: *plura sing.* O. || *in immensum* O: om. in P m. pr. || *sed nec*] om. *sed* Greverus. || c. 7. *ululatus audiri*] seclisit R *audiri.* || c. 9. *Herculem*

ac Martem . . . placant codd. plerique: Martem . . . placant et Herculem P. || c. 10. consulitur Walch: consuletur P; consulatur Rh et Bk; fort. consuletur, de quo coniunctivo v. infra c. 14. si civitas . . . otio torpeat. || proceres, sed apud sacerdotes Thomas: om. sed P; alii sed ante apud proceres addunt; at v. quae sequuntur: se enim ministros deorum, illos conscios putant. || c. 11. pertractentur PO: praetractentur cod. Farn. || ut turbae placuit codd.: ut turba pl. J. Fr. Gron.; est ut idem quod ubi, quando. || c. 13. vel propinqui P et 3 alii codd.: vel propinquus O cum rell. || ceteris codd.: ceteri L; at v. impr. Frid. Roth in Gel. Anzeigen 1845. num. 240. et G. Philipps ibid. 1846. num. 39 sqq. || hae vires] haec v. P m. pr., cuius formae alias in Tacito nullum vestigium inveni. Cf. A. Fleckeisen in Mus. novo Rhen. (1849.) Vol. VII. p. 271 sqq. || c. 14. tuentur P: tueare O cum aliis codd. || c. 15. non multum PO: multum L. || sed et P: om. et alii et O. || c. 16. locis molliunt PO: loci m. Acid. || c. 17. plurimis nuptiis ambiuntur PO: plurimas nuptias ambiunt Greverus. || c. 18. referantur P: referant Rh. || c. 19. saepta pudicitia PO: saeptae p. cod. Arund. || abscisis erinibus codd. complures: accisis er. P, quod vereor ut Latinum sit. || c. 20. aut nutricibus P: ac n. O. || apud patrem P: ad patrem alii codd. et O; apud patrum Thiersch. || et animum] et l animum P; etiam animum W; [ii] et animum O. || c. 21. victus inter hospites comis] obelo haec notarunt Ern. et Gerlach, item Bz., sed hic ita, ut supra scriberet: monstrator hospiti victus et comes; Lachmann in Comment. in Lucretium p. 274. ingeniose coniecit: vinclum inter hospites comitas. || c. 22. invicem inimicis P: inv. inimicitii cod. Tur. || lic. ioci P: lic. loci L et P sup. lin. || mens. postera die] sic Passow et Greverus distinguunt: mens postera die v. || retractatur] retractatur P; fort. retractantur scil. cogitationes. || c. 25. impune est codd.: om. est O. || c. 26. ignotum codd.: ignominiosum Thiersch. || invieem P: in vices codd. plerique et O. Cf. W in Jahni Ann. XXXIII. p. 70. || c. 27. observant P: observatur O cum aliis. || c. 28. auctor P: auctorum O cum aliis. || Germanorum natione] haec vv. seclisit Passow coll. c. 43. || c. 30. durant siquidem colles, paulatim rarescunt] d. s. c. paulatimque r. Rh; immo: colles, sed paulatim, nisi, cum P durans habeat, durantes scribere malis. || c. 31. iamque canent codd. corrupte, ut videtur: iam qui canent D. || visu nova codd.: v. torva Bernegger. || nam ne codd.: iam ne Greverus. || c. 32. Usipii O: Usipi P, fortasse reticuius. Sic etiam cod. Med. in Ann. XIII, 55. usiporum. c. 56. usipos (sic), in Hist. IV, 37. usipis; contra codd. Agricolaes habent c. 28. usiporum et c. 32. usipii. Denique in Ann. I, 51. Tacitus eos Usipetes, ut Caesar, appellavit. || c. 33. urg. iam imperii P: om. iam O. || c. 34. Druso, Germanico] om. comma O; Dr. ac Germ. R. || c. 35. et si P: ac si O. || c. 37. Marco quoque Manlio P: Gneio quoque M. Ern.; fort. Gneioque Manlio. || inde pulsi proximis] sic P (sed in proximis): pulsi [inde] prox. O. || c. 38. quamvis P (sed vis ead. m. superscr.): quamquam O. || in ipso P m. pr.: in ipso solo O et P m.

sec. || *innoxia* Acid.: *innoxie* P; *innoxiae* O. || *bella, compti ut hostium oculis,*] vulgo comma post *compti* ponitur. || c. 39. *pagis habitant* Ern.: *p. habitantur* P; *pagi iis habitantur* O cum Broterio. || c. 40. *Nurtones* P (sed *i* super *r*): *Nuithones* O cum aliis; *Juhones* susp. Gr. in *Gesch. d. deutschen Spr.* p. 500. || *Nerthum* P m. sec. et O: *neithum* P m. pr. || c. 42. *Naristi* P: *Narisci* O; *Varisti* Tross ex Ptolemaeo; cf. Grimm l. c. p. 505. || *etiam ipsa* P: *ipsa etiam* rell. et O. || *peragitur* P: *praecingitur* Tagmann probabiliter. || c. 43. *Gotini* P: *Gothini* O. Cf. Grimm l. c. p. 483. || *iugumque* P: *seclisit* Acid. || *Elisios* P: *Hel.* O. || c. 44. *ministrantur* PO: *ministrant* L. || *otiosae* Colerus: *otiosa* PO. || c. 45. *sonum i. emergentis* P: *om. emergentis* Ern. et O; *s. i. se mergentis* L. || *omnique* cod. Tur.: *omniumque* PO. || *sudant* P: *sudantur* rell. plerique et O. || c. 46. *opus esset* P: *opus sit* Rh.

ADNOTATIONES AD VITAM AGRICOLAE.

Va = cod. Vaticanus n. 3429.

Vb = cod. Vat. n. 4489.

Cap. 1. *quam non petissem, incusaturus tam saeva* Vab: Wex distinguit; *incusaturus: tam saeva* etc. || c. 2. *etiam loquendi* Vab*): et *log.* O. || c. 3. *ut ita dixerim* Rh: et *uti dix.* Vab; et *ut ita dix.* O. || c. 4. *pater Julius L.*: *pater Julii Julius* Vab; *pater fuit Julius* Froehlich**). || c. 5. *intercepti* Put.: *intersepti* Vab et O. || c. 6. *medio rationis* Va: *media rationis* Hofman Peerlkamp et C. L. Roth; *moderationis* L; *mediocritatis* W. || c. 6. *tenor O* ex incerta Rhenani coniectura; *certior* Vab; *secretum* Bz. || c. 7. *Intemelios* L: *in templo* Vab; *in Temelium* cod. Ursini, qui deinde *urbs* pro *pars* habet. || c. 9. *dignitatis administratione* Vab: *dignitate administrationis* Riglerus et H. || 9. *misericors* Vab: fort. *immisericors*, ut est apud Gellium XIV, 4, 3: *iudicem oportere esse contra improbos nocentesque immisericordem atque inexorabilem.* || 9. *iam spei* R: *tum spei* Vab et O. || c. 10. *et in univ-ersum* Vb: *om. in* Va; *et universis* Va in marg., et O. || 10. *quia* (non *quam*) *hactenus ussum* Vab: *quando* (quidni quoniam?) *h. i. Jacob* in *Progr. Lubecensi* a, 1850.; *nam h. i. R;* *nam h. visum* W et Thiersch, sed hic addito *penetrare.* || 10. *appetebat* Vab: *abdebat* O ex Va, ut opinabatur. (*quam hactenus sinus suus et hiems abdebat* nuper coni. J. H. Nolte in *Tabul. philol.* XVI. p. 462.) || c. 11. *occu-passe* Vb et a in marg.: *hitasse* punctis suppositis Va; *habitasse* O. ||

*) Hanc lectionem in utroque codice esse a Wexio v. cl. comperi, qui de aliquot locorum scriptura a me interrogatus perhumaniter mecum communicavit, quae sit vera codicum lectio.

***) Eius emendationes ineditas a. 1846. conscriptas Thomas mihi impertivit.

c. 12. *studiis distrahuntur* Hutter (in *Progr. Monacensi a. 1849.*): *studii trahuntur* Vab. || c. 13. *auctor tandem operis* Froehlich: *auctoritate operis* Vab; *auctor tanti operis* Bz; *auctor iterati operis* Wex et D. || c. 14. *ut vetere* Rh. posuit *ut post consuetudine*. || c. 16. *proprius . . . timor* Rh: *propius . . . timor* Vab et O. || *ne quamquam* ni *quamquam* O cum Wexio. At cf. Hist. IV, 68 in. || *suae quoque* Put: *suae eiusque* Vab; *suae cuiusque* O cum Wexio. || c. 16. *missus igitur* Vab: *igitur* D et Nissen posuerunt ante *ne quamquam*. || *et seditio*] O sine causa et inclusit. || *sine sanguine stetit* Vab: s. s. *sedit* Froehlich; at idem valet *stetit*, cf. Hist. IV, 67: *Sequanorum prospera acie belli impetus stetit*; adde etiam *statis odiis* Hist. I, 58. || c. 17. *obruisset: subiit sustinuitque* W: om. *subiit* Vab. || c. 18. *terrorem ceteris* Vab: *tenorem c.* Froehlich et J. C. G. Boot in *Miscell. philolog. et paedag.* II, p. 47. (Amstelod. 1850.); at cf. Hist. II, 20 extr. || 18. *in dubiis consiliis* Vab: *in subitis cons.* J. Fr. Gron. || c. 19. *militese ascire* Wex: *milites nescire* Vab; *milites ascire* Put. || 19. *ludere pretio* Vab: *vendere pr.* Put; *recludere pr.* Hutterus. || 19. *proximis hibernis* Vab: *pro proximis h.* Bz et Froehl. || c. 20. *pars pariter illacessita transierit* W et Froehlich: om. *pariter* Vab; *pars pace tam illacessita tr.* Thiersch; *pars. Illacessita transit sequens hiems* O cum Susio et Duebnero. Valet *transierit* idem quod *in deditionem venerit*. Possis etiam scribere: *pars ita illacessita etc.* || c. 21. *in bella* O cum J. A. Bosio: *in bello* Vab; *in bellum* Rh. || v. 22. *crebrae irruptiones*] cogitavi aliquando hoc colom post intrepida ibi hiems ponendum esse. || 22. *secretum vel silentium* Jacob *): *secre. ut sil.* Vab; *secre. et sil.* O (nihil supererat *secretum, ut silentium* D) *ut ex ut cum linea ortum est.* || c. 23. *namque Clota* Vab: *nam Cl.* v. || c. 24. *nave prima* Vab: *nave proxima* Wex. || 24. *differunt *** melius*] *differt In melius* Vab: *ego defectus signa* posui, cum verum videatur quod Ritterus in ed. I. coniecit, haec fere intercidis: *interiora parum explorata: melius aditus . . . cogniti*, in quo supplemento voc. *explorata* facile carere possis. || c. 25. *infesta hostilis exercitus*: haec vix sana; *infesta ab hostibus exercitus* Thiersch. || 25. *oppugnare* cod. Urs.: *oppugnasse* Vab. || *castellum* cod. Urs. et Va sup. Iin.: *castella* Vab. || c. 27. *penetrandam* Va: *penetrandum* in D ex lect. Vb *penetrandum* || 27. *virtute se victos sed* Froehlich: om. *victos se* Vab. || c. 28. *Usipiorum* Vab: fort. *Usiporum*, v. ad Germ. c. 32. || 28. *remigante* Vab: *morigerante* Wex. || 28. *mox ad aquam (adaquatam?) atque utilia raptum exeuntes, cum*] Sic scripsi, ut locus iam insanabilis saltem converti posset: *mox ad aquam atque ut illa raptis secum* Vab; *mox ad aquam atque utilia dilapsi et cum* Bz; *mox ad aquam atque utilia raptum ire et cum* Heinisch; *mox ad aquam egressi atque vi alia raptantes cum* D; *mox ab aqua atque victu laborantes*

*) Hanc emendationem aliasque infra commemoratas mecum Jacobus per litteras communicavit.

cum Wex in progr. a. 1840. || c. 29. *Graupium* Vab: *Grampium* v. || c. 30. *toti Britanniae* Vab: *totius Br.* O cum Put. || 30. *atque omne ignotum pro magnifico est*] haec vv. Bosius post nos . . . defendit posuit, contra R prorsus delevit. || 30. *terrae, iam et mare* H: *terram et mare* Vab: *terrae, et mare* ORh. || c. 31. *ager et (vel atque) annus . . . conteruntur* Jacob: *aggerat annus . . . conterunt* Vab; *aggerant, annum . . . conterunt* O. Emendationem *ager et annus* etiam Raim. Seyffertus invenit, alteram illa non minus necessariam Froehlich, cui tamen non contigit, ut prius vitium emendaret. || 31. *ultra a* Vab: fort. *ultra a.* || 31. *Brigantes* Vab: *Trinobantes* Camdenus. || 31. *in paenitentiam laturi* Vab: fort. *in paenit. vindicatori.* || c. 32. *commodent* O cum Put.: *commendent* Vab; *venudent* Froehl. || 32. *numero, locorum trepidos ignorantia* Froehl. et Jacob: *numero circum trep. ign.* Vab; om. *circum* O cum Heumanno. || c. 34. *deprehensi sunt. novissimi haesere et extremo metu ac torpore defixere* Bz: *depr. sunt novissime res et extr. metu corpore def.* Vab; *depr. sunt novissimi. Haesere extremo metu corpora, defixere* Heinisch; *depr. sunt: novissimae res extremo metu corpora defixere in his vest.* Wex. || c. 35. *octo milia* Put.: *octo milium* Vab, O. || 35. *convexi* Vb (sed *conn.*): *convexi* Va, O (*convexi velut cuneis insurgenter* Jacob in progr. Lubecensi 1850.) || 35. *covinnarius eques* Vab: *cov. et eques* ORh. || 35. *ne in frontem simul* Froehl.: *ne simul in frontem simul* Vab: cf. Agr. c. 6 *in subsidium simul et solatium*; c. 7 *successor simul et ultor*; c. 35 *in speciem simul ac terrorem*; Ann. XIII, 40. Germ. 31 etc. || c. 36. *cohortes* Vab: *cohortes tres* Rh; vulgo ponitur tres ante Butav. || 36. *in arto* Frane. de Medicis: *in aperto* Vab, O. || 36. *fodere* Gesner: *foedare* Vab, O (sed Va in mg. *foede recti*). Cf. Ann. II, 21: *nuda ora foderet.* || 36. *et stratis* Ern. et O: *et tratis* Vab; *et retro actis* Froehl. || 36. *adstiterant* Vab: *obstiterant* Put. || 36. *conisae* Vab (sed Va *connistae*): *commixtae* O cum Put. || 36. *turmae ut fugere*] om. *ut* Vab et O, quod addidi cum D. || 36. *minimeque aequa nostris iam pugnae facies erat, cum aegre clivo adstantes simul*] sic scribendum existimavi in loco misere turbato et fere desperato, *aequa nostris iam* ab Anquetilio et Wexio (in Progr. 1841.) sumens, *clivo* autem a Gutmanno: *minimeque equestres ea enim pugnae facies erat cum aegra diu aut stante simul* Vab. || c. 37. *identidem* H et Huttenus: *ntem* Va; *item* Vb; om. O. || 37. *incautos collecti*] *collecti* O cum Put. ante *primos* posuit. || 37. *ignaros gnari* Hutter et Froehl., ut ego quoque proposui (v. *Zeitschr. f. d. Alt. Wiss.* 1848. p. 1038.): *ignari* Vab; *ignaros* O cum Put. || c. 39. *auctum* LO: *actum* Vab; *relatum* Froehl. || c. 41. *et constantiam* Vb: om. *et* Va, O. || 41. *quibus exercitus committi solerent*] haec addidi ad codicis lacunam explendam. || c. 42. *escendere L: excedere* Vab, O. || c. 43. *oblitus et augebat* Froehl.: *obl. est. aug.* Vab; v. || 43. *ut adfirmare ausim* H: om. *ut* Vab; *nec adfirmare ausim* Jacob. || 43. *animo vultuque* Vab: *sermone* v. Froehl.; fort. *ore vultuque.* || c. 44. *nam sicuti magnae cuiusdam felicitatis esset*] sic cod. (?) Ursini (sed *esse* pro *esset*): *nam sicuti* Vab mance. || 44. *in*

hanc... lucem H: *in hac... luce* Vab, Cf. Ann. III, 16. *qui nostram ad iuventam duraverunt.* Dial. 17. *Corvinus in medium usque Augusti principatum... duravit.* || c. 45. *oculos suos* Vab: *om. suos* O cum Put. || c. 46. *et immortalibus* Acid.: *temporalibus* Vab; *quam temporalibus* Dronek et O. || *imitando colamus* Pichena: *militum (multum Vb) decoramus* Vab; *similitudine decoremus* Grotius et O. || 46. *fama rerum* Vab: *fort. in fama rerum.* || 46. *obruit* M. Haupt: *obruet* Vab, O.

ADNOTATIONES AD DIALOGUM DE ORATORIBUS.

F = cod. Farnesianus.

P = cod. Perizonianus.

Cap. 1. *cur cum* P: *om. cum* F. || *vel eadem* haec vv. pro spurriis habent Mur. et L. || c. 3. *ipsum quem* FP: *ipsunquem* quem M. Haupt. || *intra manus* P: *inter m.* Cuiacius. || *leges quid* Maternus *sibi debuerit* FP (sed P *leges tu quid*): *leges, inquit, si liberit* Nipperdey. || *adgregares* P: *aggregare* O cum Mur. et Pithoeo. || c. 5. *excusent* P: *se excusent* Pithoeus. || *apud te coarguam* W: *apud eos a.* P; *apud vos arguam* LO. || *ultra feras* L: *u. ferat* PO. || c. 6. *veteres et senes* PO: *v. et senatores* M. Haupt. || c. 7. *de me ipse* P: *de me ipso* FO. || *si non in aliquo oritur* sic dedi ex incerta coniectura. Ritteri: *si non in alio or.* P; *si non in animo or.* Fr.; *si non in atrio or.* L; *si non numine aliquo or.* Sillig. || *qui tam illustres* Boetticher: *qui non ill.* P; *quinam illustriores* O. || c. 8. *non minus esse* PO: *fort. non minus illustres esse; nam esse, ut idem valeat quod vivere ac versari, in hac oratione nimis languidum videtur.* || *promptum sit* H: *pr. est* PO. || *ab ineunte adulescentia* P: *ab ineunte aetate adolescentia* F, unde quidam haud male *ab ineunte aetate*, quod saepius apud Cicero- nem legitur, coniecerunt. || c. 9. *praecerta* Scheelius: *percepta* P; *praecepta* v. || c. 10. *eloquentia habeat* P: *el. habet* Heumann. || *adep- tus* P: *adepurus* O cum Acid. || *etiam elegisse* H: *aut eleg.* P. || *in- gentis existere* Mur; *ingentis ex his* P. || c. 11. *in Nerone* P: *in Ne- roneis* Osann; *in Neroniis* J. Fr. Gron.; *in Neroneo* scil. agone Ru- perti; *in Nerone* alii. || c. 12. *quod non in strep.* FP: *quod nec in st.* O. || *saginantis* L: *sanguinantis* PO. || *neminem causidicorum* P: *n. cau- sidicum* Heumann. || *videantur* P: *videntur* v. || c. 13. *quandoque fa- talis* Wth: *quandoque enim f.* P; *q. mihi f.* D. || c. 14. *ista disputatis* P: *illa d. v.* || c. 15. *prae antiquis, eo credo* H: *om. prae* codd.; *at- que id eo credo* LO. Cf. c. 18. *qui prae Catone Appium Caecum magis mirarentur*; et c. 23. *quibus eloquentia Aufidii Bassi... ex compara- tione Sisennae aut Varronis sordet.* || *absit Aeschine* PO: *abesset ab Aesch.* Wesenberg in *Emendatt. Cic. Epist.* (Hauniae 1840. 8.) p. 63. At cf. Ann. VI, 22. *incepto longius abierim.* || *sacerdos ille* H: *sac. iste* PO. || c. 16. *trecentos annos* P: *quadringentos a.* LO. || *si ad naturam* P: *om. si* FO. || c. 17. *quos quid* PO: *fort. quos cur* || *ei*

pugnae Mur.: et p. PO. || *adgressi sunt* codd.: fort. *adg. sint.* || *veleres vocetis* P: v. *vocitetis* FO. || c. 18. *utinam nulla* P: *utinam inulla* F; *ut. ne in ulla (illa Mur.)* Duebner; *ut in nulla* D. || *parum antiquus* codd.: p. *Atticus* O cum Urs. et Mur. || *aridum* Wth.: *atritum* PO. || c. 19. *directa dicendi* F: *dic. directa* OP. || *laudabat* P: *laudi dabatur* FO. || *aut legibus* P: et l. FO. || *nec accipiunt* codd.: et *nec accip.* v. At cf. c. 30 in. || c. 20. *exigitur* L: *exigetur* F; *exercetur* P et F. sup. lin.; *exseritur* coni. O. || c. 21. *de populo . . . Toranio* sic P, quae verba non iam possunt corrigi. || *quique alii* quique alios P: alios F; fort. *aliosque qui.* || *quid? ex Cael. orationibus* quid ex Cael. orationibus? vulgo. || *sordes autem illae* F: *sordes regulae* P; *sordes* O. || *legit nisi qui* P: om. *qui* Wth; om. *nisi* Hess. Immo explices: nisi quisquam alius . . . libros legit, nisi qui et carmina eorundem miratur. || *rubore — decore* LO: *rubor — decor* P. || *viderimus, in quantum . . . suffecerit* L: v. *inquam . . . suffecerit* P, *uberimus, in quantum . . . suffecit* Nipperdey. || c. 22. *locosque* P: *locos quoque* FO. || c. 23. *isti qui* FP: om. *isti* v. || *sanitatem non firmitate sed firmitate, sed ieiunio* Bz. || c. 24. *quemquam nostrum* Acid.: q. *nostrorum* codd.; fort. q. *nostrorum temporum*, v. *Zeitschr. f. d. Alterth. Wiss.* 1849. p. 30. || *cur tantum* P: *cur in tantum* v., ut c. 32. || c. 25. *cominus* codd. corrupte: *in commune* Boetticher et W; *quatenus* (pro *si com.*) Heumann. || c. 26. *frequens* quibusdam exclamatio Rh: *frequens sicut his clam* et excl. P; in vv. *sicut his clam* substantivum videtur latere. || c. 27. *Apri illa disp.* O cum Silligio: *a prima disp.* P; *Apri nostri disp.* J. Fr. Gron. || *et cum* F: om. *et* PO. || c. 29. *invenies* F: *invenires* P; *inveneris* O. || *ne praec. quidem* J. Fr. Gron.: *nec p. q.* PO. || c. 30. *uis doctoribus* P: *his doct.* v. || c. 31. *nec in vitis* F (sed *neque*): om. in PO. || *qui scit quid ira* P: *qui scit quid sit ira* O in edit. a. 1830. || *Stoicorum artem* P. *St. civitatem* F et P in marg.; *St. civem* D; *St. regem* coni. O. || *libare litteras* Thomas: *liberaliter* P; *libare* O cum Bk. et Wth. || *iuris scientiam* P: *iuris civitis* sc. O et F, ut videtur. || *et geometricae*] om. et D et Wesenberg in *Emend. Cic. Tuscul.* III. p. 20. || c. 32. *huius quoque* H: *uis quoque* codd.; *usquequaque* Bz. Cf. *Zeitschr. f. d. Alterth. Wiss.* 1849. p. 30. || c. 33. *neque enim tantum* R: n. e. *dum* P. || *facultate et usu* Tyrwhittus: om. *usu* codd. || *longe paratiorem* LO: l. *paratum* codd.; fort. *longe paratissimum.* || c. 34. *nec bene nec male dicta* Pithoeus: om. *nec male* codd. || c. 35. *scholas in quibus* Schurzfleisch: om. in PO. || *est in quem* H: *sed in quem* PO; om. *sed* Acid. || c. 36. *illa perturbatione* PO: illi (scil. antiqui oratores) *pert.* Gutmann. || c. 37. *maiores adversarios* Boetticher: *maior adversarius* PO. || *acrioresque* R: et *acrior qui* P; et *acriores* O. || c. 39. *patronus indicit*] Dronke posuit *patronus* post *adsistit*; aliis voc. corruptum videtur. || c. 40. *L. Sulla* R: om. *L.* PO. || *et histriones* P: *arrectioribus* Heumann; et *plebis pronis* W; fort. *ut histriones*; (*ut est natura populi, invidiae quoque et*

b

irrisionis artibus uterentur Bz.) || 40. *sine servitute* codd.: fort. recte, v. ed. Rupert. Vol. I. p. LXXXI.; pro *servitute* alii coniecerunt *severitate*, alii *sanctitate*, ego *virtute*. || *severissimae leges* codd.: *sanctissimae* l. Scheelius; contra Or. maluit: *sanctissima disc. et severissimae* l. || *ne Mac. quidem* Ern.: *nec m. q.* PO. || c. 41. *quomodo enim* Heumann et H: *q. inde* codd.; *q. tandem* v. || *illi quos* H: *isti quos* PO. || *vitas ac vestra tempora* PO: *vitas vestras ac temp.* Bk.

Scribendam Monachii mense Januario MDCCCLII.

Carolus Halm.